

1.2.2024

KILPAILULAINSÄÄDÄNNÖN NOUDATTAMINEN FINGRIDIN NEUVOTTELUKUNNAN JA TOIMIKUNTIEN SEKÄ VASTAAVIEN TYÖRYHMIEN TOIMINNASSA

1 YLEISTÄ

Fingridin toiminnassa tulee noudattaa Suomen ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden periaatteita ja säännöksiä. Jokaisen Fingridissä toimivan tehtävänä on omalta osaltaan huolehtia, että Fingridissä noudatetaan voimassa olevaa kilpailulainsäädäntöä. Sama velvollisuus koskee myös yhtiön asiakaselimiä.

Tähän ohjeeseen on koottu kilpailulainsäädäntöön liittyvät periaatteet ja säännöt, joita noudatetaan Fingridin asiakaselimissä. Ohjeen toisessa luvussa esitellään keskeiset kilpailusäännöt ja kolmannessa luvussa niiden huomiointi Fingridin asiakaselinten toiminnassa.

2 KESKEISIMMÄT KILPAILUSÄÄNNÖT

2.1 Kilpailua rajoittavat menettelytavat

Kilpailulainsäädännön tarkoituksena on turvata toimiva kilpailu markkinoilla kuluttajien eduksi. Kilpailulainsäädännössä kielletään menettely, jolla on kilpailua rajoittava tai vääristävä tarkoitus tai seuraus.

Kielto kilpailua rajoittavasta toiminnasta soveltuu:

- kilpailijoiden tai potentiaalisten kilpailijoiden välisiin sopimuksiin ja järjestelyihin (kartellikielto);
- sopimuksiin tavarantoimittajien ja jälleenmyyjien kanssa (vertikaaliset sopimukset); ja
- yrityksen yksipuoliseen markkinavoiman väärinkäyttöön (määräävän markkina-aseman väärinkäyttökielto).

2.1.1 Horisontaaliset kilpailunrajoitukset – kilpailijoiden välinen yhteistyö – kartellit ja kielletty tietojenvaihto

Horisontaalisilla kilpailunrajoituksilla tarkoitetaan keskenään kilpailevien yritysten välisiä sopimuksia ja menettelyjä, joilla rajoitetaan yritysten keskinäistä kilpailua.

Kartellit ovat kaikkein vakavimpia kilpailunrajoituksia ja ne ovat aina kiellettyjä riippumatta siitä, rajoittavatko ne tosiasiasa kilpailua vai eivät. Kartellikiellon nojalla kiellettyjä ovat esimerkiksi seuraavat kilpailijoiden väliset sopimukset tai menettelytavat:

- osto- tai myyntihintojen vahvistaminen;
- tuotantomäärien tai tuotannon rajoittaminen;
- markkinoiden, asiakkaiden tai hankintalähteiden jakaminen;

1.2.2024

- kollektiivinen boikotti (kilpailijoiden välinen sopimus siitä, etteivät ne käy kauppaa tietyn yrityksen kanssa);
- sensitiivisten tietojen tai liikesalaisuuksien signaloiminen markkinoille esimerkiksi median välityksellä tai muutoin julkisesti (ns. signalointi); ja
- kilpailusta pidättäytyminen.

Menettelyn muodolla ei ole merkitystä, vaan kartellikielto kattaa kirjallisten ja suullisten sopimusten lisäksi myös muun osapuolten välisen yhteisymmärryksen ja tietoisien kilpailua rajoittavan yhteistoiminnan (ns. yhdenmukaistettu menettely).

Myös kilpailijoiden välinen tietojenvaihto voi täyttää kielletyn kilpailunrajoituksen tunnusmerkit. Yksilöityjä hintoja tai määriä koskevien tulevien tietojen vaihtaminen katsotaan lähtökohtaisesti aina kartelliksi, mutta myös nykyisten tai menneiden tietojen vaihto sekä muu arkaluonteisten tietojen vaihto voi täyttää kartellin tunnusmerkit. Hintojen ja määrien lisäksi muita kaupallisesti arkaluonteisia tietoja voivat ovat esimerkiksi tiedot kustannuksista, kapasiteetista, tuotannosta, markkinaosuuksista, asiakkaista, investoinneista tai strategiasta. Lähtökohtaisesti kiellettyä on kaikki sellainen tietojenvaihto, joka mahdollistaa sen, että kilpailevat yritykset pystyvät joiltakin osin sovittamaan yhteen kilpailu- ja markkinakäyttäytymistään.

Kielletyn tietojenvaihdon tunnusmerkistö voi täytyä vaihdettavasta tiedosta riippuen jopa kertaluonteisella menettelytavalla. Kielletty tietojenvaihto voi tapahtua myös epäsuorasti, jolloin kilpailijat saavat tai luovuttavat toisilleen tietoja kolmannen tahon kautta (ns. *Hub & Spoke* -tietojenvaihto). Tällöin myös tietojen välittäjä voidaan katsoa osalliseksi kiellettyyn toimintaan, vaikka se ei olisikaan kilpailija muiden tietoja vaihtaneiden toimijoiden kanssa.

Tyypillisesti sallittuja keskustelunaiheita ovat esimerkiksi ympäristöön ja turvallisuuteen liittyvät asiat, energiatoimialaan liittyvä yleinen tilanne, julkisesti saatavilla oleviin tietoihin perustuvat markkinakatsaukset sekä lainsäädäntöhankkeet ja -uudistukset. Kiellettyä on kuitenkin keskustella siitä, mihin toimenpiteisiin kukin toimija ryhtyy esimerkiksi tulevan lainsäädännön johdosta tai miten uudistus vaikuttaa yksittäisen yrityksen liiketoimintaan.

2.1.2

Vertikaaliset kilpailunrajoitukset – toimitus- ja jakelusopimukset

Vertikaaliset kilpailunrajoitukset ovat eri tuotanto- tai jakeluportaalla toimivien yritysten, eli esimerkiksi verkkonhaltijana ja palveluntarjoajana toimivien tai tukku- ja vähittäisportaalla toimivien yritysten välisiä kilpailunrajoituksia.

Esimerkkeinä menettelyistä, jotka voivat olla kiellettyjä vertikaalisia kilpailunrajoituksia, voidaan mainita:

- määräykset jälleenmyyntihinnasta sekä muista jälleenmyyntiehdoista;
- rajoitus alueista tai asiakkaista, jolle sähköä voi myydä tai ei voi myydä;

1.2.2024

- ostajan markkinointitapaan (esim. verkossa tapahtuvaan myyninedistämiseen) liittyvän rajoituksen asettaminen;
- toisen osapuolen toimintavapautta kaventavan rajoituksen asettaminen;
- yksinostovelvoite, eli ostajan antama sitoumus ostaa kaikki tai suurin osa tuotteista tai palveluista toimittajalta; ja
- kohtuuttoman ajallisen tai maantieteellisen kilpailukiellon asettaminen.

2.1.3 Poikkeusmahdollisuudet

Kaikki kilpailunrajoitukset eivät kuitenkaan aina ole kiellettyjä, koska järjestelyt voivat kuulua poikkeussäännöksen piiriin. Poikkeussäännöksen tarkoituksena on sallia sellaiset kilpailunrajoitukset, joiden kilpailua edistävät vaikutukset ovat suuremmat kuin niiden kilpailua rajoittavat vaikutukset.

Kilpailunrajoitus on sallittu, kun se tosiasiallisesti täyttää kaikki seuraavat edellytykset (ns. tehokkuusedellytys):

1. järjestely tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä;
2. kuluttajat tai asiakkaat saavat kohtuullisen osuuden tehokkuuseduista;
3. rajoitukset ovat välttämättömiä tehokkuusetujen saavuttamiseksi; ja
4. kilpailu ei poistu merkittävältä osalta järjestelyn kohteena olevia hyödykkeitä.

Tehokkuushyötyjen esittäminen on aina tehokkuuteen vetoavan yrityksen vastuulla ja edellyttää huolellista etukäteisarviointia.

2.2 Määrävän markkina-aseman väärinkäyttö

Kilpailusäännöt eivät kiellä määrävää markkina-asemaa, mutta yritys ei saa käyttää tällaista asemaa hyväkseen kilpailusääntöjen vastaisella tavalla. Määrävässä markkina-asemassa olevalla yrityksellä on erityinen velvollisuus toimia siten, että se ei toiminnallaan rajoita tehokasta kilpailua markkinalla.

Kiellettyä määrävän markkina-aseman väärinkäyttöä voi olla erityisesti:

- kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;
- tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi;
- kauppakumppaneiden syrjintä;
- toimituksista kieltäytyminen ilman asiallista syytä; tai

1.2.2024

- lisäsuoritteiden sidonta päätuotteeseen, ellei niillä hyödykkeiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ole yhteyttä keskenään.

Luettelo määräävän markkina-aseman väärinkäytön muodoista ei ole tyhjentävä. Yllä luetellut menettelytavat ovat siten ainoastaan esimerkkejä väärinkäytön eri muodoista.

3 KILPAILUSÄÄNTÖJEN HUOMIOONOTTO ASIAKASELIMISSÄ

3.1 Yhteistyössä tarkkana

Kilpailuviranomaiset suhtautuvat kriittisesti kilpailijoiden väliseen tietojenvaihtoon. Kilpailijoiden samanaikaiset hinta- tai ehtomuutokset ja kalenterimerkinnot yhteisistä tapaamisista saattavat aiheuttaa epäilyksiä kielletystä menettelystä ja niitä voidaan käyttää näyttönä tällaisesta. Epäselvyyksien välttämiseksi kilpailijoiden välisen tapaamisen ja sen sisällön tulee aina olla perusteltavissa, ja tapaamisessa on aina noudatettava edellä mainittuja tietojenvaihtoa koskevia sääntöjä.

Fingridissä toimii useita yritysten edustajista koostuvia toimikuntia ja työryhmiä. Myös näissä tilanteissa tulee huolehtia kilpailusääntöjen noudattamisesta. Jos kielletty sopimus, päätös tai menettelytapa on tehty Fingridin jossakin toimikunnassa, myös Fingrid voidaan katsoa osalliseksi kiellettyyn toimintaan ja sille voidaan määrätä kilpailuoikeudellinen seuraamusmaksu. Osallistumisesta kilpailua rajoittavaan toimintaan voi lisäksi seurata vahingonkorvausvelvollisuus.

Toisaalta alan kannalta yleistä yhteistyötä ja edunvalvontaa, joka johtaa yritysten tehostuneeseen toimintaan (esim. tilastot, yleiset markkinoiden tai voimajärjestelmän toimintaan vaikuttavat pelisäännöt, ympäristönsuojelun parantaminen), voidaan pitää tiettyjen reunaehtojen täytyessä sallittuna. Lähtökohtaisesti kiellettyä ei pidetä sitä, että Fingrid kokoaa yleistä tilastotietoa, kunhan siitä ei ilmene välillisestikään yksittäisten yritysten liikesalaisuusluonteisia tietoja. Samoin esimerkiksi Fingridin osallistuminen alueellisten tai eurooppalaisten sähkömarkkinoiden kehittämiseen pelisääntöjä luomalla täyttää yleensä samat vaatimukset. Kuitenkin siltä osin kuin yhteistoiminnan voidaan katsoa yhdenmukaistavan yhtiöiden toimintaa markkinoilla kilpailua rajoittavalla tavalla tai saavan muutoin aikaan edes välillisiä kilpailunrajoituksia, on erikseen etukäteen varmistettava, että yhteistoiminta täyttää edellä mainitun tehokkuusedellytyksen.

Energiatoimialalla on myös viranomaislähtöistä ja -vetoista yhteistyötä. Myös tällaisessa yhteistyössä tulee huomioida kilpailulainsäädäntö. Pelkästään se, että yhteistyö on viranomaisaloitteista, ei poista kilpailusääntöjen soveltumista yhteistyöhön.

Fingridin kantaverkkotoiminnassa huomioidaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskevat säännöt. Kilpailunäkökulmasta on keskeistä, että Fingrid pyrkii kaikessa sähkömarkkinoiden ja voimajärjestelmän operatiivisissa ja kehittämistoimissaan avoimuuteen ja tasapuolisuuteen. Fingridin markkinatieto, aloitteet ja suunnitelmat julkaistaan kaikille osapuolille yhtä aikaa.

1.2.2024

3.2 Asiakaselinten kokouksista

Kaikkien kokouksien suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota kilpailulainsäädännön noudattamiseen. Vastuu tästä on erityisesti ryhmien puheenjohtajilla ja kokouksiin osallistuvalla Fingridin henkilökunnalla, mutta myös kullakin kokoukseen osallistuvalla yrityksellä.

Kokousjärjestelyissä noudatetaan seuraavia käytäntöjä:

1. Ennalta lähetetystä esityslistasta tulee selkeästi käydä ilmi toisaalta asiat, joihin odotetaan keskustelua ja osanottajien kannanottoa ja toisaalta vain tiedoksi tarkoitetut asiat.
2. Esityslista hyväksytetään osallistujilla kokouksen työjärjestykseksi ja siinä pitäydytään koko kokouksen ajan.
3. Kokouksissa käsiteltävät tiedot julkaistaan samanaikaisesti asiakaselinten jäsenille ja kaikille sidosryhmille. Esimerkiksi kokouskutsu, kokousmateriaali ja kokouksen pöytäkirja julkaistaan Fingridin internet-sivuilla.
4. Kokoukset suunnitellaan huolellisesti siten, että niihin ei oteta mukaan asioita, joista ei ole saatavissa tietoa julkisista lähteistä eikä asioita, joilla voi olla vaikutusta yritysten tulevaan hinta- ja markkinakäyttäytymiseen.
5. Säännöllisin väliajoin, ja vähintäänkin aina kun asiakaselimiin tulee uusia asiakasyrityksen edustajia tai sijaisedustajia, kokouksen alussa muistutetaan osallistujia kilpailulainsäädännön vaatimuksista.
6. Fingridin toimihenkilöt eivät kokouksissa ota kantaa sähkön hintaan vaikuttaviin tekijöihin, eivätkä myöskään spekuloi markkinoille muiden toimesta annetun tiedon paikkaansa pitävyydellä.

Esimerkkeinä yritysten ja Fingridin luottamuksellisista tiedoista voidaan mainita:

- sähkön myynti- ja ostohinnat tai tiedot, joista hintoja voidaan päätellä;
- sähköntuotannon määrät, tuotantosuunnitelmat, huolto- tms. keskeytyssuunnitelmat, investointisuunnitelmat, laitosten käytöstä poiston suunnitelmat;
- sähkön kulutussuunnitelmat, kulutukseen vaikuttavat toiminnan laajennus-/supistussuunnitelmat;
- sähkön tuonnin/viennin suunnitelmat;
- sähkön siirron häiriöt, suunnitellut huoltokeskeytykset, joita ei ole julkistettu markkinoille, verkonrakentamissuunnitelmat;
- tiedot säätösähköstä ja tasesähköstä; ja

1.2.2024

- käyttöreservien hankinta.

Kokouksissa ei käsitellä myöskään muita yleisesti liikesalaisuuksiksi katsottavia teknisiä ja kaupallisia tietoja kuten:

- ostoalueet, myyntialueet;
- markkinaosuustiedot;
- myynnin volyymit;
- kustannusrakenteet;
- tiedot asiakkaista ja niiden ostoista;
- tarjouskilpailuihin liittyvä tieto; ja
- asiakaskohtaiset alennukset tai alennuskäytännöt.

7. Fingridin taloustiedoista ei anneta tarkempia tietoja kuin mitä on jo julkaistu (osavuosikatsaukset ja tilinpäätös).
8. Tilastoyhteenvetoihin ja markkinakatsauksiin ei liitetä kommentteja, analyysejä ja huomioita, joiden perusteella voidaan päätellä yksittäisten yritysten tulevaa hinta- tai markkinakehitystä tai joissa otettaisiin kantaa siihen, miten yritysten tulisi markkinoilla toimia.
9. Jos kokouksen aikana keskustelu siirtyy kiellettyihin aiheisiin, siitä on huomautettava välittömästi, asian käsittely on keskeytettävä ja kirjattava tämä pöytäkirjaan. Passiivistakin osallistumista kokoukseen, jossa on rikottu kilpailusääntöjä, pidetään kiellettynä menettelyinä.
10. Pöytäkirjaan kirjataan kokoukseen osallistujien nimet sekä käsitellyt aiheet tosiasiallisesti ja selkeästi.